

Verantwoord straatwerk

ACTIEPLAN

Vereniging
Modern
Straatwerk

Veenendaal, 26-10-2017

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Vereniging Modern Straatwerk	4
3	ISZW Inspectieproject bestratingsbranche	5
4	Knelpunten	6
4.1	Gebrek aan kennis	6
4.2	Ontwerp	6
4.3	Verhouding opdrachtgever-opdrachtnemer	6
4.4	Laagste prijs	7
4.5	Onderaanneming	7
4.6	Reparaties	7
4.7	Ontbrekend toezicht	7
5	Actieplan en aanbevelingen	8
5.1	Bestratingsbedrijven	8
5.1.1	Goed voorbeeld	8
5.1.2	Waarschuwing	8
5.1.3	VMS: Herzien CROW 324	8
5.1.4	VMS: Meldpunt	8
5.2	Opdrachtgevers	9
5.2.1	Toezicht en handhaving	9
5.2.2	Kennis ophalen	9
5.2.3	Ontwerpen voor mechanisch bestraten	9
5.2.4	Beschikbaar stellen materiaal	9
5.2.5	Bestuurlijke druk	9
5.2.6	VMS: Kennis beschikbaar stellen	10
5.2.7	VMS: Voorbeeld bestekteksten	10
5.2.8	VMS: Gemeenten aanspreken	10
5.3	Leveranciers en fabrikanten van elementen	10
5.3.1	Machinale pakketten	10

5.3.2	Voorlichting	11
5.4	Leveranciers en fabrikanten van machines	11
5.4.1	Voorlichting	11
5.5	Wetgever en toezichthouder.....	11
5.5.1	Meer toezicht en handhaving.....	11
5.5.2	Proportioneel beboeten.....	11
5.5.3	Gericht optreden	11
	Documenten.....	13

1 Inleiding

De Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ISZW, voorheen onder andere Arbeidsinspectie) voert dit jaar een inspectieprogramma uit in de bestratingsbranche. Het inspectieproject richt zich op de arbeidsomstandigheden, met name fysieke belasting. In het voorjaar van 2017 heeft de ISZW de branche mondeling geïnformeerd over de bevindingen tot dan toe. Daaruit blijkt dat ondanks alle goedbedoelde inspanningen nog steeds veel overtredingen worden geconstateerd.

De VMS heeft naar aanleiding daarvan het initiatief genomen om dit probleem zo breed mogelijk onder de aandacht te brengen en voorstellen te doen om tot een structurele verbetering van de arbeidsomstandigheden te komen. Niet omdat we zo graag de wet willen volgen, maar omdat we erin geloven dat mechanisch verwerken de arbeidsomstandigheden verbetert, dat slechte arbeidsomstandigheden uiteindelijk onze samenleving veel geld kost en dat jonge mensen niet meer kiezen voor zware beroepen en dat daarom vernieuwing nodig is.

Hoewel het misschien wat weinig aandacht krijgt biedt ook de Bouwagenda wat dat betreft aanknopingspunten. De titel luidt immers 'Bouwen aan de kwaliteit van leven'. In de Bouwagenda staat op bladzijde 10 te lezen dat de taskforce de komende vier jaar onder andere wil bewerkstelligen dat "een Human Capital-agenda in uitvoering is die de bouw neerzet als 'zeer aantrekkelijke werkgever', op weg naar ten minste 50.000 extra benodigde banen. Dat kan alleen maar als die bouw aantrekkelijk is om in te werken en niet door overbelasting vroegtijdig moeten uitstromen.

De uitkomsten van de discussies die daarover zijn gevoerd zijn beschreven in dit document.

2 Vereniging Modern Straatwerk

De Vereniging Modern Straatwerk (VMS) is ruim 20 jaar geleden opgericht om een bijdrage te leveren aan de verbetering van de arbeidsomstandigheden. In eerste instantie was de naam dan ook Verbetering Mechanisatie Straattechniek. Inmiddels is de scope van de vereniging verbreed tot 'in alle opzichten verantwoord straatwerk'. Daarin zijn de arbeidsomstandigheden nog altijd een belangrijk speerpunt.

Missie VMS

De VMS is hét platform voor alle partners in de keten en staat voor maatschappelijk verantwoord straatwerk.

De VMS werkt aan een moderne, gezonde en duurzame bestratingsbranche, op basis van wederzijds respect en verantwoordelijkheid.

De VMS zet zich in voor kwaliteitsverbetering van straattechnieken met aandacht voor gezondheid en welzijn van mens en werk met respect voor de omgeving.

De VMS is een ketenvereniging, dat wil zeggen dat alle ketenpartners, opdrachtgevers, fabrikanten en leveranciers van bestratingselementen, bestratingsbedrijven, leveranciers van bestratingsmachines en daarmee verbonden organisaties in de VMS zijn verenigd.

Naar aanleiding van het overleg met ISZW in het voorjaar heeft de VMS Leoniek van der Vliet namens ISZW uitgenodigd voor een presentatie over het inspectieproject tijdens de ledenvergadering in Kampen. Zoals verwacht leidde die presentatie tot stevige discussies. Om de discussie verder te kunnen uitdiepen en met elkaar te bespreken welke acties zouden kunnen leiden tot een structurele verbetering van de arbeidsomstandigheden in de branche organiseerde de VMS een bijeenkomst op 14 juni 2017 in Veenendaal.

3 ISZW Inspectieproject bestratingsbranche

Dit jaar voert ISZW een inspectieproject in de Bestratingsbranche uit. Dit project is een doorloop-project van de inspecties die in 2016 uitgevoerd zijn. Het jaar is nog niet zo lang van start en de eerste beelden beginnen zich al af te tekenen.

De ISZW merkt dat veel geïnspecteerde bedrijven aangeven niet op de hoogte te zijn van het direct beboetbaar zijn van het handmatig verwerken van bepaalde gewichten stenen en sluitbanden. Dit is ondanks de aankondiging van de inspectie via een brief aan onder andere de leden van de VMS, OBN en alle bedrijven die in de laatste 2 projecten zijn geïnspecteerd.

ISZW stelt verder vast dat het voor de bedrijven verwarrend is dat de CROW-publicatie 324 (Verantwoord aanbrengen elementenverharding, 2013) niet de stand der wetenschap en professionele dienstverlening weergeeft. De CROW-publicatie wordt naar de mening van ISZW te veel gebruikt als alibi om toch handmatig te kunnen bestraten. Het is daarnaast de vraag of de Arbocatalogus (Arbocatalogus voor de Bouw en Infra, 2009) daarmee nog wel up-to-date is.

Naar aanleiding van eerdere bevindingen legt de ISZW de focus op de keten. Het beheersen van risico's begint bij de opdrachtgever en de ontwerper, en de hoofdaannemer is vanwege zijn coördinatieplicht medeverantwoordelijk. In dat kader onderzoekt de ISZW ook de rol van de opdrachtgever (en zijn adviseurs) bij de keuze voor de uitvoeringswijze bij de opdrachtverstrekking.

Uit deze onderzoeken blijkt dat bestekken in veel gevallen aannemers te veel ruimte te geven om af te wijken van de wetgeving ten aanzien van arbeidsomstandigheden. Soms kiezen opdrachtgevers zelfs openlijk voor handmatige verwerking, terwijl het mechanisch aanbrengen mogelijk is, of laten handmatige verwerking oogluikend toe in situaties waarin dat op grond van de Arbeidsomstandighedenwet verboden is.

Het inspectieproject loopt tot het einde van 2017 en ISZW verwacht dus nog een flink aantal bedrijven te gaan inspecteren.

4 Knelpunten

De door de VMS georganiseerde discussiebijeenkomst op 14 juni 2017 in Veenendaal was vooral gericht op eigen verantwoordelijkheid van alle ketenpartners om van daaruit te komen tot acties en aanbevelingen om de arbeidsomstandigheden structureel te verbeteren. Aan de verschillende ketenpartners is de vraag voorgelegd welke bijdrage zij zouden kunnen leveren aan verbetering van de arbeidsomstandigheden en welke maatregelen zij van andere ketenpartners nodig hebben of verwachten om dat te realiseren.

Uit de discussie kwam al snel een aantal knelpunten naar voren. De belangrijkste zijn hieronder nader toegelicht.

4.1 Gebrek aan kennis

Uit de discussie bleek dat er vooral bij de opdrachtgevers onvoldoende kennis is van de mogelijkheden van mechanisch bestraten, bijvoorbeeld met kleine pakketten en compacte machines. Dat leidt tot keuzes in een bestek zoals het alleen mechanisch laten bestraten van de rijbaan en alles daarbuiten handmatig.

4.2 Ontwerp

Het komt regelmatig voor dat het ontwerp de grootste belemmering is om bestratingswerk mechanisch uit te voeren. Sommigen wijten dat aan de vrijheid die ontwerpers krijgen of al dan niet bewust nemen in hun ontwerp. Bij gemeenten komt het voor dat de afdeling die het ontwerp maakt of laat maken een andere is dan die het moet aanbesteden en laten uitvoeren. Het ontwerp is voor de laatste dan een vaststaand gegeven.

Hoewel de opdrachtgever/ontwerper al een Veiligheid- en Gezondheidsplan (V&G-plan) moet maken gebeurt dat in de praktijk weinig. De afweging of een plan op een Arbo-vriendelijke wijze is te realiseren, wordt dan niet gemaakt.

4.3 Verhouding opdrachtgever-opdrachtnemer

Veel bestratingsbedrijven geven aan dat ze vaak niet in de positie zijn om opmerkingen te maken over tekortkomingen in een bestek. Soms is dat het gevolg van het feit dat ze niet in rechtstreekse opdracht, maar in onderaanneming werken en dus geen rechtstreekse relatie hebben met de opdrachtgever. Anderzijds bestaat de angst om als 'zeurpiet' te worden gezien en de kans te lopen niet meer te worden uitgenodigd.

4.4 Laagste prijs

Veel bedrijven klagen dat opdrachtgevers te vaak aanbesteden op laagste prijs. Bedrijven die niet (kunnen) investeren in vakbekwame medewerkers en materieel zijn vaak goedkoper. Opdrachtgevers brengen daar tegenin dat zij ook last hebben van (te) lage prijzen en vaak dito kwaliteit, maar dat de opdrachtnemers die aanbieden. Opdrachtgevers maken geen offertes.

4.5 Onderaanneming

In aansluiting op de eerdere twee punten speelt de positie van het bestratingsbedrijf werkend in onderaanneming een rol. Ook hier is de angst werk te verliezen aanwezig. Daarnaast is de hoofdaannemer vaak minder geïnteresseerd in de uitvoering van het straatwerk en kiest dan op basis van inkoop vaker voor de laagste prijs. Niet zelden is dat dan een loonbedrijf of een zzp'er, die niet beschikt over het benodigde materieel.

Figuur 1 Herstraten in onderaanneming

4.6 Reparaties

Uit oogpunt van kostenbeheersing wordt vaak gekozen voor het gedeeltelijk herstellen van vakken bestrating in plaats van het herstraten van een complete straat. Het herstraten van een gehele straat maakt het ook met hergebruik van materialen eerder mogelijk om kostenefficiënt mechanisch te bestraten.

4.7 Ontbrekend toezicht

Er wordt door bestratingsbedrijven geklaagd over ontbrekend toezicht door zowel de opdrachtgever (vaak gemeenten) als ISZW. De opdrachtgever treedt onvoldoende op tegen bedrijven die al dan niet in afwijking van het bestek, maar in elk geval in strijd met de Arbowet handmatig bestraten. Daardoor nemen bedrijven het risico om voor die uitvoeringswijze te kiezen.

ISZW heeft een brede taak en slechts een handjevol inspecteurs. De pakkans is derhalve laag, dat het risico op een boete wordt genomen.

5 Actieplan en aanbevelingen

Behalve het benoemen van knelpunten heeft de discussie ook veel ideeën opgeleverd voor concrete acties. In dit hoofdstuk zijn die ideeën als aanbevelingen en acties beschreven per groep van ketenpartners. Per groep is ook aangegeven wat de VMS voornemens is te doen om de uitvoering van de aanbeveling te ondersteunen.

De aanbevelingen staan niet op zichzelf en moeten in samenhang worden uitgewerkt om maximaal resultaat te kunnen opleveren.

5.1 Bestratingsbedrijven

5.1.1 Goed voorbeeld

De deelnemende bestratingsbedrijven zijn het erover eens dat “het zelf goed doen” de allereerste stap is die zij kunnen zetten. Daaronder hoort ook de aanbeveling om eigen en ingehuurd medewerkers goed voor te lichten over arbeidsomstandigheden en instructies over het werken met bestratingmachines en andere mechanische hulpmiddelen aan te bieden.

5.1.2 Waarschuwing

Ondanks de angst voor het verlies van opdrachten stellen de bestratingsbedrijven dat het waarschuwen van de opdrachtgever voor tekortkomingen in het bestek ten aanzien van de uitvoeringswijze een belangrijke taak is van de bestratingsbedrijven.

5.1.3 VMS: Herzien CROW 324

De VMS zal contact zoeken met CROW om te bewerkstelligen dat CROW 324 wordt herzien. Zoals al gemeld door ISZW is het te vrijblijvend en niet aangepast aan de stand der techniek. Indien nodig zal VMS zich inspannen om CROW ondersteunen bij het verwerven van de benodigde middelen voor de aanpassing. Vanuit de bestratingsbedrijven wordt ervoor gepleit de CROW-publicatie beter en begrijpelijk leesbaar te maken.

5.1.4 VMS: Meldpunt

De angst voor verlies van opdrachten bij het waarschuwen van een opdrachtgever dat een bestek dat ten aanzien van de uitvoeringswijze niet deugt, kan wellicht worden weggenomen door de afwijking te melden bij een daarvoor in te richten meldpunt. Vanuit het meldpunt kan dan een bericht worden gestuurd naar de desbetreffende opdrachtgever. Het bericht

moet vooral een voorlichtende functie hebben en zo mogelijk aangeven op welke wijze het beter kan.

5.2 Opdrachtgevers

5.2.1 Toezicht en handhaving

Als een gemeente specifiek toeziet op het juist uitvoeren van straatwerk en optreedt tegen overtredingen wordt er al heel veel winst behaald. Dat vraagt van gemeenten dat ze goed op de hoogte zijn van wat de wet inhoudt en wat er technisch mogelijk is.

5.2.2 Kennis ophalen

Opdrachtgevers dienen zich actief op de hoogte te (laten) stellen van de mogelijkheden voor mechanisch bestraten. Fabrikanten en leveranciers van bestratingmachines hebben over het algemeen goede informatieve websites en zijn vaak bereid aanvullende informatie te verstrekken of een demonstratie te verzorgen.

5.2.3 Ontwerpen voor mechanisch bestraten

Opdrachtgevers moeten worden aangemoedigd te ontwerpen voor mechanisch bestraten. In het geval dat het ontwerp in opdracht door een adviesbureau wordt gemaakt, moet het (zoveel mogelijk) mechanisch kunnen uitvoeren van de elementenverharding onderdeel zijn van de opdracht. Daarbij hoort het opstellen van een V&G-plan ontwerpfase, zodat de afweging ten aanzien van de arbeidsomstandigheden daadwerkelijk wordt gemaakt.

5.2.4 Beschikbaar stellen materiaal

Machinale pakketten zijn vaak duurder dan handmatige pakketten. Op het moment dat de aannemer de inkoop van de pakketten verzorgt, is het verleidelijk om voor handmatige pakketten te kiezen. Opdrachtgevers, zoals gemeenten die zelf de materialen inkopen kunnen die verleiding voorkomen.

5.2.5 Bestuurlijke druk

Bij door ISZW geconstateerde overtredingen wordt een sanctie opgelegd aan de opdrachtgever. In het geval dat het een gemeente betreft betekent het dat het College van Burgemeester en Wethouders wordt aangesproken. Als dat enkele keren gebeurt, ontstaat er druk vanuit het gemeentebestuur richting de uitvoerende diensten. In de praktijk blijkt dat heel effectief om te bereiken dat binnen een gemeente de aanpak structureel verbetert.

Om te bewerkstelligen dat het niet afhangt van het toevallige optreden van ISZW moet het onderwerp op de politieke agenda komen.

5.2.6 VMS: Kennis beschikbaar stellen

De VMS heeft een goed bezochte website en daarnaast een nieuwsbrief voor relaties. Deze instrumenten kunnen worden ingezet om kennis over mechanisch bestraten te verspreiden. In eerste instantie zal de VMS ruimte creëren op de website en fabrikanten en leveranciers van mechanische hulpmiddelen en bestratingmachines uitnodigen om informatie aan te leveren, die daar kan worden geplaatst. Via nieuwsbrieven zal de aandacht op die informatie worden gevestigd.

5.2.7 VMS: Voorbeeld bestekteksten

Om opdrachtgevers te ondersteunen bij het juist formuleren van de besteisen kunnen bestekteksten als voorbeeld worden opgesteld en ter beschikking worden gesteld via de VMS-website. Hiervoor zou ondersteuning van de Bond van Bestekdeskundigen kunnen worden gevraagd.

5.2.8 VMS: Gemeenten aanspreken

Het grootste deel van de opdrachtgevers is een lokale overheid. Juist deze opdrachtgevers hebben een voorbeeldfunctie en hebben de (morele) verplichting om toe te zien op het voldoen aan wetgeving. Het zorgen voor goede arbeidsomstandigheden van de mensen die werk in opdracht van de gemeente uitvoeren is maatschappelijk verantwoordelijkheid, zoals ook duurzaam inkopen dat is.

De VMS zal het initiatief nemen om de VNG en de Vereniging Stadswerk hierop aan te spreken om het langs die weg op de agenda te krijgen van de verantwoordelijke gemeentebestuurders.

5.3 Leveranciers en fabrikanten van elementen

5.3.1 Machinale pakketten

De speelruimte van leveranciers is beperkt. Er zijn bij alle fabrikanten machinale pakketten voor verschillende verbanden in voldoende mate beschikbaar. De suggestie om uitsluitend nog machinale pakketten aan te bieden lijkt niet haalbaar. In de eerste plaats opereren deze bedrijven in een internationale markt, waar nog steeds vraag is naar handmatige pakketten. Daarnaast is er de ontwikkeling dat 'handmatige' pakketten ook machinaal kunnen worden verwerkt.

5.3.2 Voorlichting

Fabrikanten en leveranciers van bestratingselementen hebben een belangrijke voorlichtende taak. Zij kunnen in hun contacten met (Nederlandse) klanten informatie geven over de wetgeving op het gebied van arbeidsomstandigheden en verwijzen naar beschikbare informatie op websites van fabrikanten en leveranciers van bestratingmachines, de VMS en ISZW.

5.4 Leveranciers en fabrikanten van machines

5.4.1 Voorlichting

Fabrikanten en leveranciers van bestratingmachines richten hun marketing en communicatie vooral op hun potentiële klanten: de bestratingbedrijven. Uit de constatering dat gemeenten vaak onvoldoende op de hoogte zijn van de mogelijkheden ligt er een schone taak om opdrachtgevers nadrukkelijk mee te nemen in de communicatie.

5.5 Wetgever en toezichthouder

5.5.1 Meer toezicht en handhaving

Het is duidelijk dat de capaciteit van ISZW om effectief toezicht te houden en waar nodig handhavend op te treden zwaar onvoldoende is. De pakkans moet omhoog om het aantal overtredingen terug te dringen.

5.5.2 Proportioneel beboeten

Het bestratingbedrijf dat de Arbowet overtreedt door de normen voor fysieke belasting te overschrijden is direct beboetbaar. De oorzaak van het ontstane probleem, zo blijkt, ligt vaak ergens anders. Door vrijwel alle deelnemers aan de discussie wordt gesteld dat de boete in verhouding moet zijn met de invloed die de desbetreffende partij heeft op de uitvoeringswijze.

De suggestie wordt gedaan dat de hoofdaannemer een boete zou moeten krijgen, die het tienvoudige bedraagt van de boete van het bestratingbedrijf; de opdrachtgever het tienvoudige van de boete van de hoofdaannemer. Voorbeeld: bestratingbedrijf € 500, hoofdaannemer € 5.000 en de opdrachtgever € 50.000.

5.5.3 Gericht optreden

Een aanbeveling die hetzelfde doel heeft als de voorgaande is het toezicht geheel te richten op de opdrachtgevers en de bestratingbedrijven

gedurende een periode van bijvoorbeeld een of twee jaar 'met rust' te laten, dat wil zeggen wel te wijzen op afwijkingen (waarschuwen), maar niet handhavend optreden. Met andere woorden de inzet te plegen waar het effect het grootst is, namelijk bij de opdrachtgevers.

Documenten

Arbouw. (2009). *Arbocatalogus voor de Bouw en Infra*. Harderwijk: Arbouw.

CROW. (2013). *Verantwoord aanbrengen elementenverharding*. Ede: CROW.